

VÝCHOVA KE VZTAHU KE KULTURNÍMU DĚDICTVÍ pro děti 1. stupně základní školy

metodická příručka

Kateřina Skalíková
Za Opavu, z. s.

Opava 2018

Tato publikace vznikla za finanční podpory Ministerstva kultury ČR a spolku Za Opavu.

© Za Opavu, z. s.

ISBN 978-80-906705-1-8

OBSAH

ÚVOD	4
VÝCHOVA KE VZTAHU KE KULTURNÍMU DĚDICTVÍ	5
INTERPRETACE MÍSTNÍHO DĚDICTVÍ	6
VZDĚLÁVÁNÍ V TÉMATECH ARCHITEKTURY, PAMÁTKOVÉ PÉČE A UMĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE	7
ZÁKLADNÍ METODY A FORMY VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ	12
VZNIK PROJEKTU SPOLKU ZA OPAVU	15
KONCEPT EDUKAČNÍHO PROGRAMU	16
ZAPOJENÍ DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI	18
CÍLE A PŘÍNOSY PROGRAMU	19

METODICKÉ LISTY K JEDNOTLIVÝM TÉMATŮM

KRAJINA	22
ARCHITEKTURA	25
CÍRKEVNÍ PAMÁTKY	28
MOVITÉ PAMÁTKY	31
RESTAUROVÁNÍ	34
VESNICE A MĚSTO	36
ARCHEOLOGIE	38
TECHNICKÉ PAMÁTKY A ŘEMESLA	40
SVĚTSKÉ PAMÁTKY	43
PAMÁTKY A JEJICH OCHRANA	45

ÚVOD

„Náš každodenní žitý svět se skládá z konkrétních „fenoménů“.

*Skládá se z lidí, zvířat, květin, stromů a lesů, z kamenů, země,
dřeva a vody, z měst, ulic a domů, dveří, oken a nábytku.*

*A také do něj patří slunce, měsíc a hvězdy,
větre hnaná oblaka, noc a den i střídající se roční období.*

Ale zahrnuje i méně hmatatelné jevy, jakými jsou naše pocity.

Toto vše je nám „dáno“, to tvoří obsah naší existence.“

(NORBERG-SCHULZ, Ch., 1990: 18).

Od počátku 21. století vzniklo mnoho způsobů a metod, které se zabývají efektivním oslovením návštěvníka nebo diváka v kulturním prostředí. Děje se tak na úrovních obcí a měst, často s vydatnou podporou lokálních komunit nebo neziskových a příspěvkových organizací. Nabídka aktivit je přitom široká a autentická, což pravděpodobně také odpovídá současné poptávce po vědění. Obrovským zdrojem možností přitom nejsou jen moderní přístupy a technologie. *"Jsme vychováváni vším, co nás obklopuje – pokud „výchova“ znamená sledovat, poučovat, povzbuzovat a napomínat. (...) svět nám poskytuje hnízdo a přístřeší, jídlo a pití, dobrodružství a hru. Svět tvoří spíše slovesa než jména. Nesestává pouze z předmětů a věcí, je plný užitečných, hravých a překvapivých záležitostí. Žluva nevidí větev, ale příležitost, aby se mohla posadit a hřadovat, kočka nevidí věc, které říkáme prázdná krabice, vidí bezpečnou skrýš, odkud by mohla číhat na kořist. Medvěd necítí plást medu, ale příležitost, aby se mohl lahodně najíst. Svět zvučí a kvete informacemi, které jsou stále dostupné a nikdy nechybí.“* (HILLMAN, J., 2000: 87).

Podle *Českého etymologického slovníku* pochází pojem kultura z latinského slova *cultura*, což znamená pěstování, vzdělávání nebo zušlechťování. Slovo vzniklo z kořene *cult*, pojem vysvětlovaný jako náboženské uctívání a odvozený od *cultus*, což znamená obdělávat (půdu), pěstovat nebo ctít. V 16. století se slovo kultura začíná používat v užším smyslu pro označení uměleckých lidských činností. Dnešní základní význam slova kultura se formoval ve filozofii konce 18. století (REJZEK, J., 2001: 321). *"Kultura je definována různě. Budeme ji chápat jako vzdělanost, umění, různé schopnosti a dovednosti ve spojení s kladnými charakterovými vlastnostmi. Kultura tak vyjadřuje orientaci lidské činnosti a myšlení (chování a jednání) na pozitivní hodnoty. Je oblastí společenského života, kde se*

především realizuje a projevuje "zlidšťování" člověka v jeho způsobech vědění, myšlení, citění a chování." (ZIMMERMANNOVÁ, M., SKLENÁŘ, M., PEŠEK, J., 2012: 10). Pragmaticky pak definuje kulturu Hagoort, který jí označuje jako „veškeré umělecké a kulturně – historické projevy a služby, které jsou vytvářeny, předváděny a šířeny.“ (HAGOORT, G., 2009: 19). Přitom tuto definici vztahuje k divadlu, vizuálnímu umění, designu, hudbě, architektuře, multimédiím apod.

Nedílnou součástí naší kultury je kulturní dědictví. Lze říci, že se jedná o všechno, co člověk v minulosti vytvořil, co mělo a má dopad na vývoj kultury dané společnosti a tím také vytváří její jedinečné kulturní hodnoty. *"Kulturní dědictví představuje svěbytnou historickou paměť měst, která jako historicky dochovaný komplexní celek ovlivňuje lokální kulturní identitu a determinuje způsob života a trávení volného času obyvatel měst i jejich návštěvníků."* (OPLETALOVÁ, L. a kol., 2015: 61). Jedná se o kolektivní vlastnictví každé společnosti, které je předáváno z pokolení na pokolení.

VÝCHOVA KE VZTAHU KE KULTURNÍMU DĚDICTVÍ

Nejlepšími a nejpřirozenějšími uživateli prostoru jsou děti. Všichni to asi známe - vzít si nějaké místo za své a vytvořit tam svůj malý improvizovaný svět. Z malého lesíka se stane pevnost, z hromady dřeva na zahradě letní palác, zarostlou část lesa děti povýší na dračí doupě, na louce vytvoří labyrint. Jejich přirozenost jde ruku v ruce s divokostí. Děti chvíli místo pozorují, a pak jej začnou přirozeně obývat hrou.

Lidé rádi objevují místa, která jsou jim nejbližší, děti se rády učí nedaleko školy. Stále častěji jsou vytvářeny regionální učebnice, tedy učebnice zaměřující se na lokality a prostory, které se nacházejí v obci a městě, kde stojí mateřská škola nebo základní škola, popřípadě v jejich blízkém okolí. Stejně tak již existuje široká nabídka originálních projektových dnů věnujících se stavebním památkám, významným událostem či rodákům.

Klíčovou metodou se přitom jeví úsilí o navození jedinečných zážitků, jež mohou pozitivně ovlivnit vztah dětí ke kulturnímu dědictví. Přesto, že nelze nevšední zážitky ztotožňovat s poznáním, jsou tyto silným zdrojem zaměřeným na emoce, hodnotovou orientaci a vnitřní motivaci (PARKAN, F. a kol., 2008: 16).

V letech 2006-2008 se uskutečnil na Univerzitě Karlově v Praze výjimečný projekt, jehož jedním z výstupů se stala "Metodika pro implementaci Výchovy ke vztahu ke kulturně

historickému dědictví do školních vzdělávacích programů základních škol a víceletých gymnázií" v České republice. Projekt tak navázal na probíhající školní reformu s cílem připravit nové průřezové téma a vyzkoušet v rámci školních projektů možnosti jeho využití na školách. Hlavní obory, se kterými Výchova ke kulturně historickému dědictví pracovala, byly historie a dějiny umění, archeologie, etnologie a ochrana krajiny. Toto průřezové téma si klade za úkol umožnit dětem vytvořit si kladný vztah ke kulturně historickému dědictví a propojit množství vědních oborů. Hlavní důraz je přitom kladen na poznávání kulturně historického dědictví lokální a regionální úrovně.

Dalším rozšiřujícím se fenoménem je poměrně bohatá nabídka námětů a metodik pro předškolní i školní vzdělávání, které se mohou stát součástí integrovaných bloků a tematických celků třídních vzdělávacích programů nebo projektů. Stále častěji se pak kulturní předměty implementují do vzdělávacích programů jednotlivých škol, realizátory přitom bývají zpravidla nadšení pedagogové nebo externí organizace nabízející tyto typy programů. „*Připomeňme, že cílem českého vzdělávání na základních a středních školách je vybavit žáka základními kompetencemi pro jeho uplatnění v životě a stimulovat jej k zájmu o celoživotní vzdělávání. Jednotlivé školy jsou povinny zpracovat školní vzdělávací program na základě rámcového vzdělávacího programu (dále RVP). Cesty, které škola zvolí k naplnění těchto cílů, jsou v její kompetenci.*“ (ZIMMERMANNOVÁ, M., SKLENÁŘ, M., PEŠEK, J., 2012: 12).

INTERPRETACE MÍSTNÍHO DĚDICTVÍ

Většina z nás má nějaký kladný vztah k určitému prostoru. Rádi jej navštěvujeme, rádi se tam vracíme, často o něj pečujeme. Jedná se zpravidla o místo, které nemá výjimečný vliv na množství lidí, ale spíše na jednotlivce nebo skupiny tam žijící. Tito k němu pak často mají osobní vztah - jsou to zkrátka místa důvěrná, kde je jim milo.

Pokud si podobná místa nechceme nechat sami pro sebe, ale chceme jimi potěšit i druhé, klademe si otázky: Jak ochránit kouzlo místa, jeho genius loci, a jak mu porozumět? Jakým způsobem tuto podstatu a historii předat návštěvníkům, dalším generacím? Jak toto krásné dědictví využít pro rozvoj obce? Jsou to stejné otázky, kterými se zabývá právě interpretace místního dědictví, která hledá účinné formy a metody přenosu místních hodnot na člověka. Přesto, že se ze své podstaty zaměřuje na pouhý střípek našeho bohatství (navíc známý pouze

v určitém regionu), rozhodně se nejeví méně významným než objekty kulturního dědictví jiné, které např. svým významem přesahují lokalitu svého vzniku. Naopak se stále důležitějším jeví přístup *"stopovat odraz velkých dějin umění v tzv. malých dějinách regionu."* (FOLTÝN a kol., 2008: 122).

Od počátku 21. století se tak prezentace kulturních hodnot (naštěstí) netýká pouze větších měst, ale pozornost je věnována obcím, ve kterých se často nacházejí unikátní kulturní a přírodní statky. Venkov se tak stává žádanou turistickou destinací, kde mnoho lidí tráví svůj volný čas. Zvolené metody interpretace místního dědictví se pak přizpůsobují věku a schopnostem cílových skupin (dětem, rodinám s dětmi, mládeži, seniorům, osobám s omezenou schopností pohybu apod.). Vždy je však nutné si uvědomit, že se jedná o činnost kreativní, a že interpretace je formou komunikace - usiluje o zdůraznění přitažlivosti místa, klade důraz na citové zaujetí, sdílí nadšení pro místo s druhými, vytváří vztah. *"Místa paměti jsou konkrétními svědky konkrétních událostí, podněcují představivost, která dovede abstraktní historii přetvořit ve srozumitelné příběhy. Setkání s místem paměti je pro studenty autentickou zkušeností, od níž je možné odvinout osobní reflexi, na kterou lze pak navázat ve výuce."* (MATĚJKA, O., 2011:137). Studenti a žáci nacházejí velké dějiny v malých příbězích kolem sebe. Oni sami vytvářejí svůj dějepis.

VZDĚLÁVÁNÍ V TÉMATECH ARCHITEKTURY, PAMÁTKOVÉ PÉČE A UMĚNÍ V ČESKÉ REPUBLICE

Na rozdíl od ekologické výchovy, která se stala již zcela běžnou oblastí základního vzdělávání, jsou kulturní předměty v tradičním vzdělávání a výchově stále opomíjeny. A to i přesto, že se environment, naše životní prostředí, neskládá pouze ze složky přírodní, ale také složky sociální a umělé, kam lze zařadit právě výtvořiny člověka a proměny jeho prostředí se všemi hodnotami, které vytvořil.¹

Systematické formální či neformální vzdělávání v těchto kulturních oborech, architektuře a památkové péči, na úrovni mateřských nebo základních škol v České republice zatím neexistuje. Výjimku tvoří umělecké obory, které mají v českých zemích dlouhodobou tradici.

---

¹ V českém prostředí se, bohužel, stalo trendem, že se zaměřuje environmentální výchova s výchovou ekologickou. V rámci tohoto omylu se pak řeší v rámci environmentálního vzdělávání pouze témata spojená s přírodou a ostatní, neméně důležitá témata, jsou zcela opomíjena.

1) Vzdělávání v architektuře

V rámci našeho území aktuálně působí pouze několik organizací, které zajišťují vzdělávání a osvětu v této oblasti, jmenujme alespoň některé z nich: organizace *Architekti ve škole*, iniciativy *Město letí* nebo *Architektura pro děti*.

Z důvodu absence architektonických témat ve výuce se v roce 2014 vyvinula iniciativa společností *Plzeň 2015, o. p. s.* a *České komory architektů* ve spolupráci s organizacemi *Architekti ve škole*, *Nadace Proměny* a *ARCHIP*, díky které vzniklo *Memorandum z mezioborového setkání na téma „Vzdělávání aneb Architektura součástí základního vzdělání“*. Kromě doporučení, na kterých se přítomní dohodli, došli také ke shodě v tom, že zařazení tématu architektury do vzdělávání napomáhá rozvoji:

- vnímání prostoru, jeho hodnot a vzájemných vztahů vyžadujících citlivost v přístupu k němu,
- prohloubení vztahu k prostoru, kulturnímu prostředí, a pochopení širších souvislostí (včetně kulturně-historických),
- hodnotové orientace a smyslového vnímání,
- demokracie veřejného prostoru,
- spolupráce v péči o životní prostředí (vč. vystavěného) jakožto prostoru sdílené odpovědnosti,
- zajišťování udržitelnosti kvality veřejného prostoru, péče o kvalitu životního prostředí a tedy i kvalitu života občanů České republiky (PLZEŇ 2015, o. p. s., 2015).

„Vzdělávat děti o prostředí kolem nás je čím dál tím důležitější. Nejde o to, abychom se stali architektky. Je stále potřebnější, aby si lidé byli vědomi svého okolí, vážili si ho, vnímali negativní vlivy a žádali naopak o kvalitnější prostředí k životu. Přímou se poté nabízí, aby právě učitelé ve svém důležitém poslání byli těmi, kteří ukazují svět v souvislostech a mysleli na to, jak zařadit tuto výchovu do pravidelné výuky.“ (NIPPERTOVÁ, L., 2016: 4).

2) Vzdělávání v památkové péči

Vzděláváním v oblasti památkové péče se zabývá tzv. památková edukace. *„Z pedagogického hlediska se jedná o specifický typ mimoškolní výuky nebo volnočasové vzdělávací aktivity, která nejenže probíhá v autentickém historickém prostředí, ale památky a památkovou péči, resp. kulturní dědictví v celé jeho šíři, chápe jako svůj vzdělávací obsah. (...). Hlavním cílem památkové edukace je rozvíjení kladného vztahu všech generací ke kulturně historickému dědictví.“* (HAVLŮJOVÁ, H., HUDEC, P., INDROVÁ, M., a kol., 2015: 17).

Systematickou edukací zaměřenou na péči o památky pro děti a žáky základních a středních škol se u nás zabývá velmi málo subjektů. Mimo spolku *Za Opavu*, mohu uvést ještě jeden příklad. Jedná se o celostátní projekt „Památky nás baví“, který vznikl pod oficiálním názvem „Edukace jako klíčový nástroj zkvalitnění péče o kulturní dědictví České republiky“ v *Centru pro studium kulturně historického dědictví* pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze. Hlavními partnery projektu, řešeného v letech 2012–2015, byli Národní památkový ústav a Masarykova univerzita v Brně. Tento jedinečný projekt přinesl řadu výstupů, mezi které patřila například výstava s katalogem, mezinárodní konference a odborné semináře. Hlavním výstupem projektu však byla sada certifikovaných metodik k tvorbě a realizaci edukačních programů v oblasti péče o kulturní dědictví rozdělených dle cílových skupin do pěti částí:

- a) pro primární vzdělávání (předškoláci a žáci 1. stupně základních škol),
- b) pro sekundární vzdělávání (žáci 2. stupně základních škol a středoškoláci),
- c) pro terciární vzdělávání (vysokoškoláci a další vzdělávání pedagogů),
- d) pro neformální a informální učení (učení všech generací),
- e) pro objevování kulturního dědictví bez bariér (účastníci se speciálními vzdělávacími potřebami).

V rámci tohoto projektu vzniklo na území České republiky celkem sedm nových edukačních center v Bečově nad Teplou, Veltrusech, Telči, Českých Budějovicích, Hradci nad Moravicí, Ostravě a Kroměříži. Centra zůstala pod správou Národního památkového ústavu. Na podzim roku 2017 získal projekt prestižní mezinárodní ocenění *Europa Nostra*, představující nejvyšší evropské ocenění v oblasti péče o kulturní dědictví.²

Z dalších edukačních programů zaměřených na památkovou péči a realizovaných v České republice bych ráda zmínila následující:

- Jedinečný projekt ve výuce novodobých dějin vytvořila nezisková organizace *Post Bellum* (<https://www.postbellum.cz/>), která od roku 2001 vyhledává a nahrává vzpomínky pamětníků důležitých událostí 20. století.³ Stěžejním projektem organizace je „Paměť národa“ (<http://www.pametnaroda.cz/>), která je sbírkou vzpomínek konkrétních osobností, fotografií, deníků a archiválií z období totalitních režimů minulého století. V současné době již sbírka obsahuje tisíce pamětníků a jako internetový archiv je přístupná široké veřejnosti.

---

² Projekt uspěl ve Štrasburku v kategorii zaměřené na vzdělávání, odbornou přípravu a osvětu mezi dalšími sedmdesáti projekty. Porota ocenila především komplexnost návrhu, inovativnost, jeho zaměření na různé cílové skupiny a míru spolupráce odborníků s laickými zájemci o kulturní dědictví.

³ Zahrnuje především vzpomínky válečných veteránů z 2. světové války, odbojářů, politických vězňů, představitelů disentu, anebo těch, kteří se stali součástí represivních složek totalitních režimů – Státní bezpečnosti, KGB a jiných.

Pro žáky 8. a 9. tříd organizace také realizuje dílčí projekt s názvem „Příběhy našich sousedů“. „*Těžiště projektu Příběhy našich sousedů neleží jen ve vzdělávání, historii nebo mediální výchově. Velmi důležitým aspektem je v něm právě ono susedství, a to v nejširším slova smyslu. (...) Příběhy našich sousedů propojují celou řadu sousedů – obyvatel daného města nebo regionu napříč profesemi i společenskými vrstvami, budují mezi nimi nové vztahy, boří předsudky a usnadňují budoucí komunikaci. (...) Na příbězích lidí se tak děti seznamují mimo jiné se širšími historickými souvislostmi, které stojí za specifiky různých regionů. Díky pochopení těchto souvislostí mohou lidé lépe porozumět i sami sobě.*“ (POST BELLUM, 2017: 78-79).

- Dalším unikátním programem zaměřeným na moderní dějiny, konkrétně na období holokaustu, je projekt Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze „Zmizelí sousedé“ (<https://www.jewishmuseum.cz/>), který vybízí mladé lidi ve věku cca 12–18 let k pátrání po sousedech, kteří z jejich okolí zmizeli převážně v období 2. světové války. Jedná se o literárně dokumentační projekt, který vznikl již v roce 1999 a účastníci projektu mají na základě informací z archívů a dalších dobových dokumentů, ale zejména na základě osobních rozhovorů s žijícími pamětníky, pátrat po lidech, kteří kvůli svému původu zmizeli ze společenského života.
- Budováním pouta k místu a ke krajině se zabývá projekt „Krajina za školou“ (<http://www.krajinazaskolou.cz/>). Mezipředmětový projekt je určen pro děti 2. stupně základních škol a pro studenty středních škol. Základní metodou tohoto edukačního programu je srovnávání staré a nové fotografie stejného místa či události, které žáci nejprve vyhledají a nafotí způsobem, jež umožní komparaci záběrů. Důležitá je přitom schopnost aktérů popsat proměnu a zaujmout k ní hodnotící postoj. Přitom je možné narazit nejen na dobové architektonické směry, jež proměňují města a vesnice (kdy např. panelové sídliště nahradí dřívější park), ale také mění se hodnoty společnosti (kdy např. evangelický kostel nahradí zimní stadion). Zachycením okamžiku, čímž fotografie bezesporu je, je probouzeno vnímání času a historie. *"Svůj důraz na minulost v obsahové rovině vyrovnává projekt moderní metodou zpracování. Děti se naučí pracovat s digitálním fotoaparátem, skenerem a hlavně webovou aplikací, kam vkládají všechny své snímky a popisky k nim, fotografie před tím upraví ve speciálním programu."* (Sdružení TEREZA, 2008: 8). Projekty zaměřené na historický vývoj krajiny podporují nejen estetický postoj k přírodě, ale pomáhají rozvíjet vztah k určitému místu, pohlížet na něj jako na místo kolektivní paměti a vnímat krásu a malebno, vztah divočiny a civilizace. *„Krajinu si můžeme představit jako strukturovaný organismus, který je spoluvytvářený i ovládaný. Síly, jež na*

něj působí, jsou jak tvořivé, tak destruktivní a mají různou intenzitu a dobu trvání. Krajina se formuje kulturními a přírodními procesy, které se navzájem ovlivňují, prolínají, ale také na sobě zůstávají nezávislé.“ (LOKOČ, R., LOKOČOVÁ, M., 2010: 11).

- Mezi další, úzce zaměřené projekty, můžeme zařadit ty, v jejichž ústředním zájmu se nachází objekty průmyslové dědictví. Zájem o ně byl často vyvolán teprve pochopením kvalit zanikajících industriálních objektů či celých areálů po roce 1989, kdy u mnohých z nich zanikl provoz, a nastalo rychlé chátrání. V té době bylo zvažováno, jakým způsobem je znovu využít, a to i v případě definování zcela nové funkce. Mnohé z nich tak byly rekonstruovány např. na bytové domy, kulturní centra nebo edukační prostory. V mnoha případech se podařilo jejich přeměnu uskutečnit nejen s důrazem na zachování historických hodnot, ale také s respektem k jejich výjimečnosti a originalitě. *"Právem můžeme prohlásit, že industriální dědictví je nedílnou součástí našeho kulturně historického dědictví a skrývá značný potenciál pro budoucí trvale udržitelný rozvoj. (...) Mohou se stát prostředkem k sebereflexi, místem pro výuku, tvorbu a nový umělecký zážitek. (...). V neposlední řadě je možno připomenout, že právě školní projekty věnované poznávání, dokumentaci a prezentaci průmyslového dědictví nabízejí nepřehledné množství možností pro uplatnění invence nejen učitelů humanitního a výtvarného zaměření, ale také učitelů zaměřených technicky a přírodovědně."* (FOLTÝN a kol., 2008: 292). Zde můžeme uvést například fantastickou proměnu oblasti Dolních Vítkovic v Ostravě (<http://www.dolnivitkovice.cz/>) v roce 2014, kde vznikla obrovská edukační centra s širokou nabídkou výukových programů od dětí mateřských škol po seniory. Obdobně je otevřen malým i velkým návštěvníkům Důl Michal v Ostravě, kde se rovněž konají speciální výukové programy. Mezi další technické památky, v nichž jsou již zcela běžně realizovány výukové aktivity, můžeme uvést např. štolu, mlýny, věže, rozhledny, továrenské budovy, vodní díla aj.
- Poměrně nově se edukační činností zabývají také církve, které si zřizují na svých ústředích vlastní pedagogická centra. Kupříkladu Biskupství ostravsko-opavské si zřídilo v roce 2007 Katechetické a pedagogické centrum, kde nabízí nejen výukové programy pro školy, ale rovněž metodickou pomoc vyučujícím společenskovedních oborů při výuce témat spojenými s křesťanstvím a náboženstvím (<http://kpc.doo.cz/>).

I když obor památkové péče velmi úzce souvisí s tématy architektonickými i uměleckými a prakticky se od nich ani oddělit nedá, existují v oboru památkové péče další zajímavá samostatná témata (jedná se např. o archeologii, numismatiku, heraldiku apod.), kterým je možné věnovat pozornost, a to i prostřednictvím výukových programů.

3) Vzdělávání v umění

Oproti předchozím dvěma oborům má vzdělávání v uměleckých tématech v České republice dlouhodobou tradici. Jeho počátky sahají až do 17. století, v 18. století vznikají první městské hudební školy a v 19. století byla založena tradice organizovaného hudebního vzdělávání v českých zemích. Na počátku 20. století se počet hudebních škol dále rozšiřoval a po druhé světové válce byl zaveden jednotný typ hudebních škol. Tyto se v 60. letech 20. století transformovaly na lidové školy umění, ve kterých postupně vznikaly další obory: taneční, výtvarné a literárně-dramatické. Mimo umělecké školy poskytují vzdělávací programy zaměřené na umění především galerie a muzea, dále pak tzv. instalované objekty jako jsou hrady a zámky. Zde jsou uchovávána díla umělecké povahy (výtvarná, sochařská, řemeslná), zde také dochází k důstojné prezentaci jejich povahy a hodnot veřejnosti.

ZÁKLADNÍ METODY A FORMY VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMŮ

Speciální výukové programy směřující k šíření povědomí o architektonických, uměleckých a kulturních hodnotách a jejich ochraně vznikly a systematicky se aktivně realizují na našem území teprve od počátku 21. století. S vývojem technologií se objevují nové metody výuky, koncepce edukačních programů i jejich formy. Následuje výčet alespoň některých z nich:

a) místně zakotvené učení

Cílem této metody je přispívat k utváření hlubšího vztahu k místu, ve kterém žáci nebo jiné společenství žije, dále k rozvoji šetrných forem cestovního ruchu a posílení zdravého lokálního patriotismu. Primárně jsou přitom využívány aspekty místního prostředí (v přírodních, kulturních, historických a sociopolitických souvislostech) jako sjednocujícího prvku pro výuku. Místně zakotvené učení je vhodným typem výuky pro udržitelný rozvoj, který je vykonáván v terénu a v místě, které cílová skupina nejlépe zná, kde žije a je doma a kde se předpokládá znalost hodnot daného regionu. *"Velmi těžko hledáme, jaké hodnoty můžeme našim žákům ve škole předkládat bez toho, že bychom se vystavovali riziku sentimentality, nevěrohodného patosu, módních krátkodobých vlivů a anachronického lpění na mrtvé minulosti. Pokora a statečnost ve vzájemné symbióze jsou však vlastnosti, které přežívají nejen režimy a vlády, ale také nesnáze osobního života. Současný školní dějepis se jim může věnovat i tím, že překročí tematické moralizování skrze příběhy velkých dějin a bude učit rozumět*

obrazu minulosti, který naši žáci nalézají kolem sebe. Bude kombinovat výuku politických dějin s dějinami každodennosti. Umožní porovnávat učebnicové (i jiné) narativy dějin s rodinnou, lokální, sociální pamětí." (MÄRC, J., LENCOVÁ, L. a kol., 2012: 7).

b) projektové učení

„Projektové vyučování je komplexní metoda, která žákům umožňuje dotýkat se reality, prožívat nové role, řešit problémy, propojovat a uplatňovat získané poznatky všech oborů při smysluplné a užitečné práci.“ (TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M., 2009: 7). Jedná se o metodu, která učí žáky systematicky dospět k řešení problému nebo konkrétnímu úkolu, a to v jakémkoliv prostředí. *„Děti hledají, objevují, pozorují, sbírají, ptají se, sepisují, vyřizují a tím se učí.“* (TOMKOVÁ, A., KAŠOVÁ, J., DVOŘÁKOVÁ, M., 2009: 9).

c) tematické učení

Tyto programy vycházejí z určeného tématu, který je ústředním bodem všech úkolů a aktivit. Tematická výuka rozpracovává, na rozdíl od projektového učení, téma více do šíře.

d) objektové učení

Koncept této metody vychází z didaktických principů, které se staly základem muzejní a galerijní animace – jedná se o učení z předmětů uchovávaných převážně ve sbírkách paměťových institucí. *„Žáci se prostřednictvím objektové analýzy mohou učit vnímat a reflektovat hodnoty ukryté ve sbírkových předmětech muzeí a galerií, v obyčejných věcech i v historickém prostředí vůbec.“* (HAVLŮJOVÁ, H., CHARVÁTOVÁ, K., INDROVÁ, M., a kol., 2015: 67). Objektové učení využívá všechny smysly a intelektuální schopnosti k pozorování, hypotézy a hodnocení, třídění informací. Může se jednat např. o pracovní listy nebo zadání pro skupinovou práci.

e) problémové učení, badatelské a umělecké projekty

Patří sem učení založené na tvořivém a samostatném myšlení žáků zabývajících se řešením problémů, a to za plné podpory pedagoga. Přitom platí, že čím je problém přirozenější, tím je větší pravděpodobnost, že se podaří žáky aktivizovat. Vzniká tak často originální badatelský nebo umělecký projekt. *„Podobně jako v případě problémové úlohy začínají otázkou, odpověď však předem obvykle nezná ani pedagog. Vytváří se tak přirozená poznávací situace, k jejímuž zvládnutí je třeba, tak jako ve vědě nebo umění, soustředit své síly na hlavní cíle a rozdělit klíčové činnosti do kratších, postupných fází.“* (HAVLŮJOVÁ, H., CHARVÁTOVÁ, K., INDROVÁ, M., a kol., 2015: 71).

f) autentické učení

Díky tomuto typu učení se žáci zapojují do aktivního řešení problémů z každodenního života a tvoří produkty, které mají význam pro reálný život místních komunit. Zkoumají,

objevují, vytvářejí si názory a postoje, vymýšlejí koncepty a návrhy, uplatňují kritické myšlení, analyzují informace, spolupracují ve skupině, argumentují, vytvářejí logické závěry. Jinými slovy tato metoda propojuje školní výuku s mimoškolním děním.

g) komunitní učení

Tento typ učení posiluje mravní a společenskou zodpovědnost, rozvíjí občanskou angažovanost a posiluje politickou gramotnost. Spadají sem všechny záměry, které zapojují žáky do místního společenství. Na počátku je vždy definován problém a diskutována nejlepší varianta jeho řešení. Následují pak kroky vedoucí k žádoucí změně. Iniciátory komunitních projektů přitom mohou být jednotlivci, školy, veřejné a státní instituce, neziskové organizace apod. Typickým znakem pro tento typ učení je vysoká míra participace různých generací. Prostředkem k možnosti realizovat komunitní typ projektu často bývají granty nadací, stále častěji zaměřené na spolupráci a zapojení místní komunity při řešení vybraného problému. S odstupem času je totiž stále zřetelnější, že ty nejúspěšnější projekty typické vysokou mírou budoucí udržitelnosti, nejsou realizovány pro lidi, ale s lidmi.

h) mezigenerační učení

Mezigenerační učení je procesem probíhajícím mezi účastníky různých generací. Jeho prostřednictvím získávají jedinci všeho věku nejen dovednosti a znalosti, ale také postoje a hodnoty z každodenních zkušeností.

i) rodinné učení

Proces, při kterém děti i dospělí v interakci s ostatními členy rodiny získávají nové zkušenosti, znalosti nebo dovednosti, popř. poopravují již naučené. Probíhá často v souvislosti s mezigeneračním učním.

j) mediální tvorba

Z moderních metod není možné pominout novodobá media a mediální tvorbu. Tvůrčích schopností i uživatelských kompetencí žáků je možné využít například při vytváření krátkých dokumentárních či animovaných filmů, fotoreportáží, webových prezentací nebo audiostezeček.

k) prožitkové učení

Učení zážitkem nebo prožitkem je založeno na činnostech, jež vytvářejí přímé zážitky účastníků, podporují zvědavost a potřebu objevovat, podněcují radost z učení, zájem poznávat nové informace a získávat nové zkušenosti. *„Lidé se často zaměřují na ducha náboženství: víru, mravnost, věčnost a nekonečnost. Ale náboženství má také duši. Stejně jako starý statek má náboženství svou bohatou historii zahrnující věrouku, umělecké obrazy, architekturu, hudbu a příběhy přežívající ve vzpomínkách. Takové věci mohou živit duši a stejně tak podněcovat ducha. Ze svého katolického dětství nejvíce vzpomínám na vůni kadidla a svící ze včelího vosku*

a také na tajemné zpěvy v latině. Pro mou duši bylo významnější to, co jsem cítil, než to, čemu jsem rozuměl. A pocity přetrvávají, podněcují moji lásku k náboženství, zatímco nauka a vzpomínky na výtky blednou.“ (MOORE, T., 2014: 13).

Forem, kterých lze v procesu vzdělávání využít, je velké množství. Může se jednat např. o dílny, workshopy, projektové nebo tematické dny, anebo stále oblíbenější zážitkové hry questing⁴ a geocatching.⁵ „*Při přípravě a realizaci volnočasové edukační nabídky na bázi památkové edukace bychom proto neměli zapomínat, že jejím prostřednictvím vytváříme především příležitost pohybovat se v prostředí s vysokou mírou autenticity. Možnost zakoušet na vlastní kůži genia loci, ale také ve společenství s dalšími zájemci reflektovat a sdílet svůj vztah k památkovým hodnotám.*“ (HAVLŮJOVÁ, H., INDROVÁ, M., SVOBODA., P. a kol., 2015: 67). Mezi další typy forem, při kterých jsou prezentována vybraná témata, můžeme zmínit například různé typy výstav (*Zmizelé Sudety, Necháme to tak?, Kostel365, Neztratit víru v člověka* aj.) nebo odborná výuková centra jako například archeoskanzeny. Tato vzdělávací centra se snaží návštěvníkům přiblížit, jak se co dělalo, za pomoci jakých nástrojů a materiálů, za jakých podmínek a vztahů. Snahy o přiblížení minulosti formou zážitku lze hodnotit vždy kladně. Musíme však mít na mysli, že: *"Nevstupujeme do pravěku či středověku, nýbrž do hry na pravěk a středověk."* (FOLTÝN a kol., 2008: 44).

VZNIK PROJEKTU SPOLKU ZA OPAVU

Nezisková organizace *Za Opavu*, která byla založena v roce 2007, se od roku 2010 systematicky zabývá tvorbou a realizací výukových programů pro děti, a to jak formou projektových dnů, tak kontinuální výchovou ke vztahu ke kulturnímu a přírodnímu dědictví. Edukační aktivity tvoří podstatnou složku činností neziskové organizace, zvláště pak s důrazem na pojetí životního prostředí jakožto systému utvářeného z přírodních, umělých a sociálních složek.

---

⁴ Questing, který je pátrací hrou, často končící nálezem pokladu, k nám přišel podobně jako ostatní komunitní programy rozvíjející vztah k místu a péči o ně ze zahraničí na počátku 21. století. Questingové trasy často vytvářejí kreativní jednotlivci, spolky, ale i obce a města. Prostředí pak může být zcela přírodní na turistických trasách nebo i v historických jádrech měst. Místa i trasy, stejně jako vybraná témata, jsou zcela závislé na svých tvůrcích. Jedná se o poznávání a získávání zkušeností prožitkem pro všechny cílové skupiny (CLARK, D., GLAZER, S., 2014: 25).

⁵ Geocaching je celosvětová turistická hra spojená s internetovým prostředím (nezbytnou součástí je používání GPS navigace), která vznikla na přelomu tisíciletí v USA. Principem hry je hledání ukrytých schránek (angl. caches, česky „kešek“) na neznámých, ale zajímavých, místech.

První výukové programy jsme realizovali jako jednodenní a tematicky pojaté projektové dny pro děti základních škol v různých obcích na Opavsku. Následně jsme sestavili deset lekcí, které pojaly základní témata oborů památkové péče, umění a architektury. V úzké spolupráci s Ministerstvem kultury jsme pak zrealizovali dva roční pilotní výukové programy nejprve pro děti 5. ročníku základní školy v Opavě (ve věku 10-11 let) a pro děti předškolního věku v Radkově (ve věku 3-6 let). Tyto programy následoval další ročníkový projekt, tentokrát zaměřený na děti se speciálními vzdělávacími potřebami na opavské základní škole pro děti 8. ročníku s poruchami zraku a řeči.

S ohledem na úspěšné ukončení všech ročníků bylo přistoupeno k teoretickému zpracování metodických postupů, které by mohly sloužit jako inspirace či jako návod pro pedagogy k realizaci projektů. V roce 2017 byla vydána metodická příručka s názvem „Výchova ke vztahu ke kulturnímu dědictví pro děti předškolního věku“ (3-6 let), kterou následuje tato metodika sloužící především dětem 1. stupně základních škol (9-11 let), avšak s malými změnami lze modifikovat i pro účely výchovy a výuky dětí 2. stupně základních škol.⁶

KONCEPT EDUKAČNÍHO PROGRAMU

Výukový program obsažený v této metodice je možné a přínosné proměnit v jedinečných podmínkách vaší školy, obce či města. Je totiž založen na principu poznání, péče a ochrany o kulturní dědictví především v regionálních souvislostech - aktivně pracuje na posílení vztahu k místu, kde děti žijí, na posílení vazeb v rodině a společnosti, na seznámení s kulturními hodnotami města, obce a krajiny, na pochopení významu kulturního dědictví a péče o něj. *„Kulturně historické dědictví zabírá velice rozsáhlou oblast nezměrné důležitosti a tvoří základ pozitivního vývoje celé společnosti. Jak ukázala doba nedávno minulá, ztráta povědomí o kulturně historickém dědictví národa vedla k postupné devastaci morálních hodnot, ke ztrátě národní identity, celkovému společenskému úpadku a neschopnosti umět se svobodně a plnohodnotně prosadit vůči okolnímu světu. Z uvedeného je zřejmá velká naléhavost řešit*

---

⁶ Více k projektům viz:

SKALÍKOVÁ, K. *Památkovaná – školní projekt*. Opava: Za Opavu, z. s., 2015. 30 s. ISBN 978-80-905039-5-3.
SKALÍKOVÁ, K. *Památkovaná – projekt pro děti MŠ*. Opava: Za Opavu, z. s., 2015. 18 s. ISBN 978-80-905039-6-0.

SKALÍKOVÁ, K. *Výchova ke vztahu ke kulturnímu dědictví pro děti předškolního věku. Metodická příručka*. Opava: Za Opavu, z. s., 2017. 38 s. ISBN 978-80-906705-0-1

komplexně toto téma ve školách již od útlého věku a vzbudit u žáků povědomí o vážnosti a nutné ochraně všech kulturních a historických hodnot.“ (PARKAN, F. a kol., 2008: 8).

Výukový program propojuje množství příbuzných kulturních oborů, jako např. historii, architekturu, archeologii, umění, estetiku, etnologii a další. Jeho ukotvení v místě, které děti důvěrně znají, považujeme za zcela zásadní. Na poměrně malém prostoru je možné demonstrovat všechna dotčená témata a u dětí tak přirozeně upevňovat kulturní identitu s místem, krajem, regionem. Edukační program je rozdělen do deseti lekcí s těmito základními tématy:

- 1) krajina
- 2) architektura
- 3) církevní památky
- 4) movité památky
- 5) restaurování
- 6) vesnice a město
- 7) archeologie
- 8) technické památky a řemesla
- 9) světské památky
- 10) památky a jejich ochrana.

Každé lekci je vždy věnován jeden den v měsíci. Program je přitom variabilní a je možné jej optimálně upravovat jak časově, tj. prodlevy mezi jednotlivými tematickými dny, tak také souslednost jednotlivých témat i rozsah hodin věnovaných jednomu tématu dle potřeb lektorů, prostředí školy a místa samotného.

Jednotlivé lekce jsou pak rozděleny do tří částí:

- l) teoretické - část výuky ve školním prostředí (teoretický úvod do tématu s využitím edukačních pomůcek, pracovních listů, vzorků materiálů, stavebnic, fotografií apod.)
- m) praktické - část výuky mimo školní prostředí (praktické pokračování procházkou, exkurzí, prohlídkou, návštěvou, výstavou, besedou aj.)⁷
- n) projektové – část výuky v domácím prostředí (badatelská část programu zaměřená na prostředí rodiny a samostatného zkoumání místa realizace projektu).

---

⁷ Právě praktická stránka výchovy spojená se zážitky přímo v terénu, autentickými příklady a projektovým vyučováním tvoří hlavní nosné pilíře programu. Dětem je tak umožněno poznat nejen významná místa svého bydliště (kostel, faru, zámek, zříceninu hradu aj.), ale také například řemeslné dílny, zajímavé lidi a pamětníky, anebo jedinečnou zážitkovou formou prozkoumat centrum města (např. procházkou pěti smyslů).

Výukové metody lze využívat takové, jaké jsou osvědčené ve vašem školním zařízení. Při realizaci tohoto programu v minulých letech byly využívány prvky zážitkové pedagogiky, formou spontánních i řízených aktivit za aktivní účasti dětí (prožitkové činnosti, experimentování). Zvláštní důraz byl kladen na hru a tvořivost. V teoretické části pak byla využita metoda E-U-R,⁸ edukační pomůcky byly vytvořeny na míru projektu. Aktivity byly připraveny tak, aby umožnily individuální, skupinovou a hromadnou formu vzdělávání.

Program se neobejde bez spolupráce s dalšími institucemi a jednotlivci, jedná se např. o místní řemeslníky, výrobní či továrny, lokální nositele tradičních řemesel, muzea a jiné kulturní instituce. V přípravné fázi projektu je potřeba najít společné cíle, vyjasnit si vzájemná očekávání a podmínky, za nichž je spolupráce možná. Přesto, že často nejsou jejich primární cíle výchovně vzdělávací, s dětmi spolupracují rádi a ochotně jim představí předmět své činnosti.

Pokud stále váháte s realizací programu s ohledem na drobnost vašeho působiště, vězte, že i sebemenší místo má vysoký potenciál, stačí se jen rozhlédnout, hledat a najít.

ZAPOJENÍ DĚTÍ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Edukační program poskytuje škole velké možnosti pro zařazení dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. V rámci tohoto tématu je možné uplatnit všechny vhodné a doporučené postupy, kterými se jejich výchova a vzdělávání řídí. Základním předpokladem pro zařazení dítěte do vzdělávání v rámci tohoto průřezového tématu je důkladná znalost jeho specifických možností a limitů daných charakterem jeho znevýhodnění či postižení.

Na děti se speciálními vzdělávacími potřebami je však potřeba myslet již při přípravách programu, pečlivě rozmyslet a naplánovat dané aktivity tak, aby byly reálné, splnitelné a smysluplné. Při realizaci programu pak dětem poskytnout všechna podpůrná opatření a dostupné pomůcky, případně povolát asistenty (pokud to zdravotní postižení dítěte vyžaduje).

---

⁸ Teoretická část probíhala metodou E-U-R: třífázový model učení (Evokace - Uvědomění si - Reflexe). Jeho podstatnou je to, že respektuje mechanismy přirozeného učení – objevování, a představuje univerzální pomůcku, jak vystavět jakoukoliv učební jednotku, aby se i v situaci řízeného učení co nejvíce podobala učení spontánnímu.

CÍLE A PŘÍNOSY PROGRAMU

Vzdělávací program je záměrně koncipován formou „odstředivých kruhů“, které vycházejí z centra, tedy místa školní docházky dítěte, směrem ven. Cíle a přínosy výchovy spatřujeme především:

- ve vytváření pozitivního vztahu k místu, kde děti žijí
- v poznávání svého okolí a jeho přírodních a historických zajímavostí
- ve vytváření vztahu k tradicím a zvykům
- v hledání a poznávání vlastních kořenů
- v poznávání kulturních a společenských hodnot
- v rozvíjení schopnosti rozpoznání, porozumění a hodnocení kulturních jevů, vč. uměleckých děl
- v pochopení, že kultura obohacuje lidský život
- v prohloubení znalostí v oblasti kultury a umění
- v seznámení s kulturními odlišnostmi
- v rozvíjení schopnosti kritického myšlení
- v systematickém působení na člověka v takové etapě jeho vývoje, které je citlivé na poznávání prostředí, ve kterém žije, utváří si paměťové stopy, mravní postoje a etické hodnoty, vkus a estetické cítění, vědomosti a návyky, kreativitu a tvořivost.

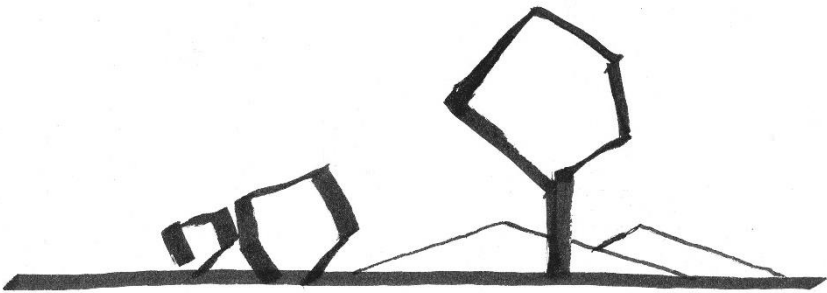
Na základě zkušeností s realizovanými výukovými programy a zpětnými vazbami dětí, rodičů a pedagogů doporučujeme následující:

- podporovat všechny iniciativy nabízející tematické vzdělávání vybraných oborů
- revidovat rámcové vzdělávací programy, a to zejména v základním vzdělávání
- začlenit témata zaměřená na architekturu, umění a památkovou péči do průřezového tématu Environmentální výchova
- zvážit výraznější uplatnění architektury, umění a památkové péče ve vzdělávací oblasti Umění a kultura
- podporovat spolupráci mezi pedagogy a odborníky v těchto oblastech.
- podporovat kontinuální vzdělávací programy v kulturních oblastech od předškolního po střední vzdělávání.

Při realizaci programu zaměřeného na osvětu, ochranu a péči o kulturní dědictví, vám na závěr přejeme nejen mnoho štěstí, ale také zvědavé děti, laskavé rodiče, ochotné partnery, nalezené poklady, objevená tajemství a mnoho silných zážitků, které se dají najít pouze na cestě za poznáním ☺

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">KRAJINA</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • uvědomit, co je to krajina a jaké plní funkce • seznámit se s pojmem kulturní krajina • rozeznat rozdíly krajin na vesnici a ve městě • poznat prostředí vesnice, města • posílit pozitivní vztah k přírodnímu prostředí, k rostlinám, k živočichům • poznat, kolik rozmanitých podob života se vyskytuje na malém kousku země
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Krajinu si můžeme představit jako strukturovaný organismus, který je spoluvytvářený i ovládaný. Síly, jež na něj působí, jsou jak tvořivé, tak destruktivní a mají různou intenzitu a dobu trvání. Krajina se formuje kulturními a přírodními procesy, které se navzájem ovlivňují, prolínají, ale také na sobě zůstávají nezávislé.“</i> (LOKOČ, R., LOKOČOVA, M., 2010: 11).</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • připravit sešity pro děti, nejlépe s originálním obalem • připravit terénní hru, šipkovanou ve venkovním prostředí • připravit edukační materiály a pomůcky
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • úvod ve školním prostředí: seznámení s tématem, pracovní listy, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to krajina? • skládání puzzle, představení různých typů krajin, proměny krajiny – porovnávání fotografií <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • děti poznávají prostředí své obce nebo města zážitkovou formou, nejlépe hrou na motivy šipkované připravené pro dané téma a prostředí) - mohou se zde vyskytovat témata jako místopis, ulice, významné budovy, přírodní zajímavosti, srovnávací fotografie aj.

	<ul style="list-style-type: none"> • děti se pohybují v co nejrozmanitějších prostředích – zastavěné části obce, volné krajině, na poli, na louce, v lese, v parku apod. • v průběhu hry jsou děti průběžně vyzývány k vnímání okolí sluchem (se zavřenýma očima), hmatem (ohmatávání poslepu – např. stromy nebo domy, chůze naboso), zrakem (za pomocí lupy, chůze poslepu), chutí (např. sběr zahradního nebo lesního ovoce, ochutnávka jiných dobrot) i čichem (utrhnou si list ze stromu nebo bylinu, rozemnou je mezi prsty a přivoní) • na určeném místě si ve dvojicích vyberou svůj „Kousek země“ ve tvaru čtverce o rozměru 1m², který si ohraní nejlépe motouzem, případně kamínky nebo dřívky. Svůj „Kousek země“ si pojmenují, začnou ho zkoumat a následně vystaví své vlastní sídlo, svůj malý svět. • popřemýšlí o tom, co by jejich „Kousek země“ mohlo ohrozit, jakých zásahů se zde dopustil člověk, jakou ochranu by doporučili • pomocí pravítka nebo krejčovského metru měří výšku jednotlivých rostlin, obvod kmene stromů apod. • pomocí tužek a papírů děti „sbírají“ různé typy povrchů pomocí frotáže (kůra stromů, fasády budov, struktury plotů, dlažby apod.) • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: Odkud pocházíš? Kde jsi opravdu doma? Výtvarnou formou vyjádří krajinu, svou ideální krajinu, vnitřní nebo vnější. Nakreslí, namaluj, vystříhej, nalep.
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 – 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + venkovní prostředí (školní zahrada, prostředí obce či města, zastavěná část a část přírodní, louka, pole, les, park aj.).
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová a individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • rozvoj koncentrace • výtvarná činnost • třídění a upevňování nových poznatků • kritické myšlení • kreativita a tvořivost • rozvíjení vztahů člověka a prostředí • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • puzzle typů krajin, obrázky různých typů krajin

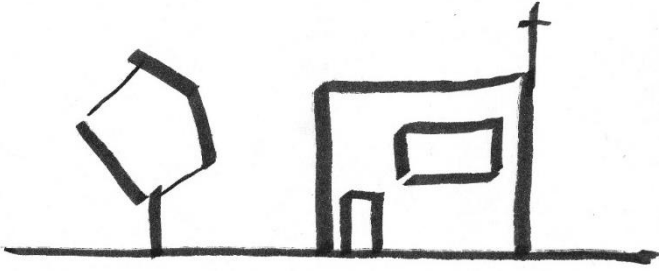
	<ul style="list-style-type: none"> • historické fotografie míst a srovnávací fotografie současného stavu • lupy, pravítka, krejčovské metry • papíry a tužky na frotáže • provázky • šátky na oči
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jak se lišila různá místa? • Kde nám bylo příjemně a kde ne? • Jaké zvuky jsme slyšeli? • Jaké vůně jsme cítili? • Co nového jsme objevili?
POZNÁMKY	<p>Do programu lze zařadit také například:</p> <ul style="list-style-type: none"> • práci s mapou • hru na hudební nástroje (venku na vybraných místech) • besedu s pamětníky obce/města nad otázkami, jak to vypadalo dříve? Jak se v obci/městě žilo? Jaké je to dnes?
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • CLARK, Delia, GLAZER, Steven. <i>Questing, tvoříme hledačky pro lidi a s lidmi</i>. Karlovice: Actaea, 2014: 240). • HAVLŮJOVÁ, Hana, HUDEC, Petr, INDROVÁ, Martina a kol. <i>Památky nás baví 1. Objevujeme kulturní dědictví s předškoláky a žáky 1. stupně základních škol</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 183 s. ISBN 978-80-905631-6-2. • HUDEC, Petr, KŘESADLOVÁ, Lenka (eds.), <i>Způsoby prezentace památek zahradního umění</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 91 s. ISBN 978-80-7480-028-3. • KVASNIČKOVÁ, Lenka a kol. <i>Krajina v obrazech</i>. Brno: Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání, 2012. Metodické listy. ISBN 978-80-904807-9-7. • LOKOČ, Radim, LOKOČOVÁ, Michaela <i>Vývoj krajiny v České republice</i>. Brno: Lipka, 2010. 85 s. ISBN 978-80-904807-3-5. • NORBERG-SCHULZ, Christian. <i>Genius loci, k fenomenologii architektury</i>. Praha: Odeon, 1990. 218 s. ISBN 80-207-0241-5. • SDRUŽENÍ TEREZA. <i>Krajina za školou v Praze</i>. Praha: PBTisk, Příbram, 2008. 310 s. • SVOBODA, Antonín, Marián. <i>Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku</i>. Praha: nakladatelství Libri, 2004. 526 s. ISBN 80-7277-279-1.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">ARCHITEKTURA</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s pojmem architektura • uvědomit, co je to stavba a jaké plní funkce • poznat, jaké stavby stojí ve městě a na vesnici • pojmenovat, z jakých částí se stavba skládá • seznámit se s typy staveb a architektonickými slohy • seznámit se s povoláním architekta, stavaře • seznámení se zajímavými místy v okolí bydliště dětí
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Prostředí nás ovlivňuje. Zasahuje jak sociální, tak osobní zdraví, tělo, duši i ducha. Z devadesáti procent se v našem životě jedná o vestavěné prostředí. Budovy, prostranství mezi nimi, cesty, které je spojují, a cesty skrze ně – to jsou rámce našeho každodenního života. Rozličné rámce utvářejí různé životy, ovlivňují naše myšlení, cítění, chování – to, čím jsme.“ (DAY, Ch., 2004: 15)</i></p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály • naplánovat trasu sídlem tak, aby byla co nejvíce názorná
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • úvod ve školním prostředí, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to architektura? • představení různých typů staveb • představení architektonických slohů • stavba modelu domu • prezentace staveb – účelu, funkce, částí apod. <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • děti poznávají stavby a jejich části zážitkovou formou při procházce obcí, městem

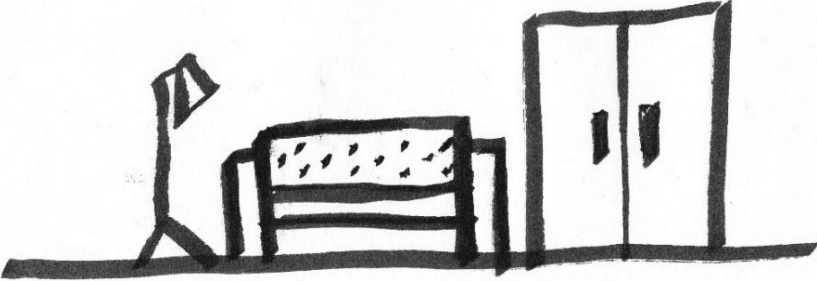
	<ul style="list-style-type: none"> • v průběhu procházky dochází k detailnímu zkoumání architektury pomocí lup a dalekohledu • návštěva architektonické kanceláře • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: vyber si jednu historickou stavbu a připrav si krátkou prezentaci, která by měla obsahovat: popis (velikost, typ, znaky, materiál aj.), historii (vznik, stavitel aj.) a další zajímavosti stavby. Dopln svůj výklad o obrázky, mapy, fotografie, půdorysy aj.
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + prostředí sídla (obce či města), exkurze v architektonickém ateliéru.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • jemná motorika • rozvoj koncentrace • kritické myšlení • aplikace znalostí • kreativita a tvořivost • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • fotografie nebo prezentace k představení typů staveb a architektonických slohů • materiál k výrobě domu - papíry, kartony, barvy, nůžky, lepidla • lupy a dalekohled
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co jsme na procházce/exkurzi viděli? • Co nás zaujalo? • Jak se lišily různé stavby? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?

<p>POZNÁMKY</p>	<p>Do programu lze zařadit také například:</p> <ul style="list-style-type: none"> • řízenou výtvarnou činnost zaměřenou na tvary, barvy, architektonické prvky • poznávání staveb a jejich částí podle fotografií
<p>UŽITEČNÉ ODKAZY</p>	<ul style="list-style-type: none"> • FOLTÝN, Dušan a kol. <i>Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe.</i> Praha: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK v Praze, 2008. ISBN 978-80-7290-352-8. • HAVLŮJOVÁ, Hana, HUDEC, Petr, INDROVÁ, Martina a kol. <i>Památky nás baví 1. Objevujeme kulturní dědictví s předškoláky a žáky 1. stupně základních škol.</i> Praha: Národní památkový ústav, 2015. 183 s. ISBN 978-80-905631-6-2. • HAVLŮJOVÁ, Hana, CHARVÁTOVÁ, Kateřina, INDROVÁ, Martina a kol. <i>Památky nás baví 2. Předáváme péči o kulturní dědictví žákům 2. stupně základních škol a středoškolákům.</i> Praha: Národní památkový ústav, 2015. 219 s. ISBN 978-80-905631-7-9. • MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. <i>Politika architektury a stavební kultury České republiky.</i> Praha a Brno: 2015. 47 s. ISBN 978-80-87147-83-2 (Praha), ISBN 978-80-87318-34-8 (Brno). • MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČESKÉ REPUBLIKY. <i>Politika architektury a stavební kultury České republiky.</i> Praha: 2014. • NIPPERTOVÁ, Lucie. <i>Architektura pro děti & učitele.</i> Brno: 2016. PLZEŇ 2015, o. p. s. <i>Architektura ve vzdělávání - memorandum.</i> Plzeň: 2015. 7 s.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">CÍRKEVNÍ PAMÁTKY</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámení s pojmem církevní památka • pochopení rozdílů mezi světskou a církevní památkou • seznámení s typy církevních památek a jejich funkcemi • seznámení se zajímavými místy v okolí bydliště dětí • uvědomování si významu místa, ve kterém žijeme
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Lidé se často zaměřují na ducha náboženství: víru, mravnost, věčnost a nekonečnost. Ale náboženství má také duši. Stejně jako starý statek má náboženství svou bohatou historii zahrnující věrouku, umělecké obrazy, architekturu, hudbu a příběhy přezívající ve vzpomínkách. Takové věci mohou žít duši a stejně tak podněcovat ducha. Ze svého katolického dětství nejvíce vzpomínám na vůni kadidla a svíci ze včelího vosku a také na tajemné zpěvy v latině. Pro mou duši bylo významnější to, co jsem cítil, než to, čemu jsem rozuměl. A pocity přetrvávají, podněcují moji lásku k náboženství, zatímco nauka a vzpomínky na výtky blednou.“</i> (MOORE, T., 2014: 13).</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály • naplánovat trasu sídlem tak, aby byla co nejvíce názorná
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • úvod ve školním prostředí, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to církevní památka? • prezentace typů církevních památek, příklad jedné zaniklé památky • děti staví své církevní stavby z kostek podle fotografií (nejlépe staveb z jejich okolí, které mohou bezprostředně vidět)

	<p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • děti poznávají různé typy církevních památek při procházce sídlem, rozeznají, k čemu památka slouží a jak se využívá • návštěva církevní památky s průvodcem • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: zadání vztahující se k již zaniklé církevní památce, která náleží do historie místa – děti pátrají po její historii, důvodu a okolnostech zániku, hledají pamětníky, staré fotografie. Získané informace zpracují do vlastního výstupu určeného k prezentaci.
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 – 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + prostředí sídla (obce či města), prohlídka interiéru i exteriéru církevní památky.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová a individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • rozvoj koncentrace • výtvarná činnost • třídění a upevňování nových poznatků • kritické myšlení • kreativita a tvořivost • rozvíjení vztahů člověka a prostředí • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • fotografie a prezentace k církevním památkám • prezentace zaniklé památky • kostky
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co jsme na procházce/prohlídce viděli? • Co nás zaujalo? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?

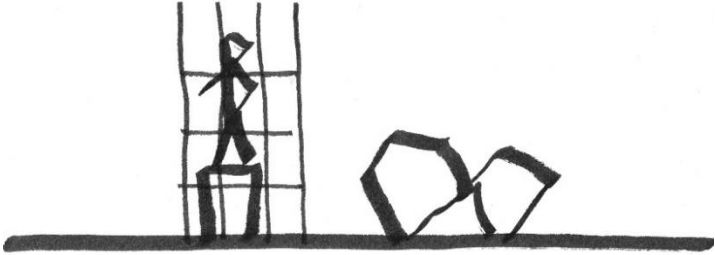
<p>POZNÁMKY</p>	<ul style="list-style-type: none"> • na procházce je vhodné využít také vyhlídkových míst a hledat společně místa, prostory, stavby, prvky a detaily sídla či krajiny a pojmenovávat je • do programu lze zařadit také například srovnávání historických snímků se současným stavem míst • v interiéru památky je možné vytvořit zážitkovou questingovou trasu a ukázat dětem běžně nepřístupná místa (např. kůr, krov nebo sakristii kostela), anebo jim umožnit nevšední zážitek např. hrou na varhany nebo výstupem do věže ke zvonům
<p>UŽITEČNÉ ODKAZY</p>	<ul style="list-style-type: none"> • FOLTÝN, Dušan a kol. <i>Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe</i>. Praha: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK v Praze, 2008. ISBN 978-80-7290-352-8. • HAVLŮJOVÁ, Hana, HUDEC, Petr, INDROVÁ, Martina a kol. <i>Památky nás baví 1. Objevujeme kulturní dědictví s předškoláky a žáky 1. stupně základních škol</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 183 s. ISBN 978-80-905631-6-2. • HAVLŮJOVÁ, Hana, CHARVÁTOVÁ, Kateřina, INDROVÁ, Martina a kol. <i>Památky nás baví 2. Předáváme péči o kulturní dědictví žákům 2. stupně základních škol a středoškolákům</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 219 s. ISBN 978-80-905631-7-9. • MOORE, Thomas. <i>Osobní náboženství</i>. Brno: Emitos, 2014. 324 s. ISBN 978-80-87171-42-4. • TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka, DVOŘÁKOVÁ, Markéta. <i>Učíme v projektech</i>. Praha: Portál, 2009. 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1. • ZIMMERMANNNOVÁ, Marie, SKLENÁŘ, Michal, PEŠEK, Jiří. <i>Křesťanské kulturní dědictví. Příručka pro pedagogy základních a středních škol</i>. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. 100 s. ISBN 978-80-87648-01-8.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">MOVITÉ PAMÁTKY</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s pojmem movitá/rodinná památka • porozumět rozdílu mezi předmětem/věcí a stavbou (movitou a nemovitou památkou) • poznat, k čemu movité památky slouží, k čemu je potřebujeme • seznámit se s místy, kde je můžeme najít • seznámit se s muzejní institucí obce či města • seznámit se s činností člověka, který movité památky obnovuje
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>"Stará židle vyrobená truhlářem má svou důstojnost a stojí za to, opravit ji a uchovat. Stůl s dřevěnou deskou pokrytou mnoha šrámy cosi vypráví o koloběhu života, o svátcích i všedních dnech, připomíná historky i celé historie."</i> (KROUTVOR, J., 2015: 130).</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah teoretické i praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ve školním prostředí úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to movitá památka? • děti si přinesou na setkání rodinnou památku a vypráví její příběh • děti mají k dispozici obrázek rámu („prázdného plátna“), do kterého nakreslí svůj vlastní obraz, po jeho vytvoření následuje představení obrazu ostatním (vernisáž) <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva muzejní instituce • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: většinu předmětů lze opravit a dají se i nadále používat. Máte doma nějaký rozbitý předmět?

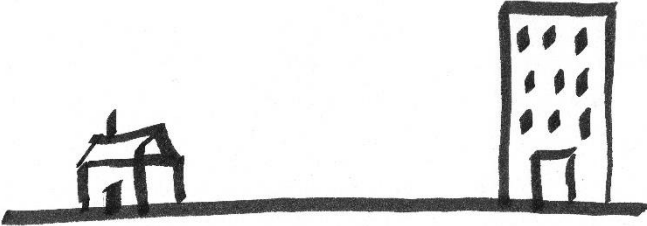
	<p>Pokus se sám nebo s pomocí někoho jiného (kamaráda či dospělého) takový předmět vyhledat a opravit jej tak, aby mohl být dále používán. Údaje o předmětu a způsobu jeho opravy podrobně popiš do záznamové karty, které musí obsahovat především tyto informace:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. název předmětu 2. popis předmětu – stáří, materiál, velikost, váha, počet částí, tvar, barva aj. 3. místo uložení 4. Kdo a proč věc vyrobil? 5. Kdo věc vlastnil a vlastní? 6. Jaký byl proveden na předmětu zásah/oprava? 7. způsob jeho využití (dřívější i současný) 8. aktuální fotografie nebo kresba památky 9. Zpracovatel záznamové karty listu památky: jméno, datum, podpis. <p>Vypracovanou kartu přines na příští společné setkání do školy.</p>
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + muzejní instituce.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • sdělování, komunikace, diskuse • výtvarná činnost • kritické myšlení • kreativita a tvořivost • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • předměty – rodinné památky dětí • obrázky prázdných rámců
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak jsme se cítili v muzejní instituci? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?

<p>POZNÁMKY</p>	<ul style="list-style-type: none"> • v současné době je již prakticky součástí každého sídla prostor muzejního typu, a to jak ve větších městech, tak na vesnicích, kde vznikají malé regionální expozice, mnohdy se specifickým zaměřením. Děti tak mají jedinečnou možnost tyto instituce poznat, jejich architekturu, provoz, zaměstnance, návštěvníky ... V rámci prohlídky je možné využít již bohaté nabídky muzejních edukačních programů pro děti s nejrůznějšími tématy.
<p>UŽITEČNÉ ODKAZY</p>	<ul style="list-style-type: none"> • HEROUT, Jaroslav. Jak poznávat kulturní památky. Praha: Mladá fronta, 1986. 335 s. • HUDEC, Rudolf. <i>Co rozumíme pod slovem památka, které památky se sbírají, opatrují a zachraňují</i>, in: HUDEC, Rudolf (red.), <i>Pečujeme o památky a krásy domova</i>. Praha: 60 nakladatelství V. Kotrba pro Kulturní radu při Národní radě české, ústředí pro školskou a kulturní práci Národního souručenství, 1941. 126 s. • MÄRC, Josef, LENCOVÁ, Lenka a kol. <i>Brána školního dějepisu otevřená. Možnosti výuky mimo školu</i>. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2012. 197 s. ISBN 978-80-7414-451-6. • VÍTKOVÁ, Marie. <i>Virtuální výstavy v prostředí online portálů</i>. In ŽÁČKOVÁ, Marie, BELAŇOVÁ, Petra, OHLÍDALOVÁ, Martina (eds.), <i>Muzejní prezentace sbírek: přístupy, strategie, trendy</i>. Praha: Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2015. 76 s. ISBN 978-80-7036-463-5.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">RESTAUROVÁNÍ</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s pojmem restaurování • poznat, kdo restaurování provádí a proč • uvědomování si významu místa, ve kterém žijeme • seznámení se s muzejní institucí obce či města • seznámení se s činností člověka, který památky obnovuje
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Výtvarná umění zrcadlí a zároveň v estetické rovině utvářejí vztahy člověka, společnosti i jedince k světu a všem oblastem bytí a duchovního života, pokud je lze zobrazit, vyjádřit a uskutečnit v hmotném a prostorovém tvaru uměleckého díla (jednotlivého, souboru), vnímatelného zrakem a hmatem, případně za pohybu a prodlévání.“</i> (BLAŽÍČEK, O., KROPÁČEK, J., 1991: 226).</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ve školním prostředí úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevnování, vyslovení základní otázky: co je to restaurování? • děti si hrají na restaurátory - mají k dispozici malé rozbité předměty (sádrové odlitky, keramické části apod.), které správně seskládají a slepují, následně dobarví <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva ateliéru restaurátora • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: každé místo se pyšní nějakou významnou osobností, která se ve vesnici/městečce narodila nebo zde nějakou dobu pobývala, popř. se k osobnosti váže nějaká jiná historická událost. Má takovou osobnost i vaše místo? Zjistěte to. Možná najdete i nějakou pamětní desku, kterou můžete vyfotit, nakreslit nebo např. zpracovat pomocí frotáže. Doplňte další informace a připravte si vlastní prezentaci.

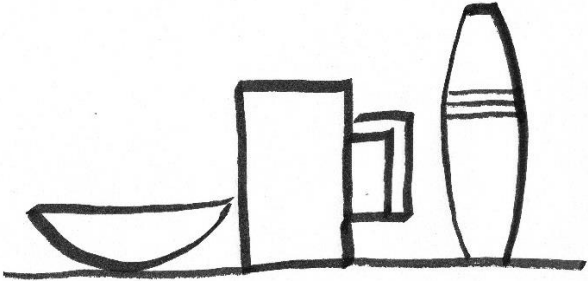
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + ateliér restaurátora.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • výtvarná činnost • kritické myšlení • kreativita a tvořivost • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • předměty k restaurování, lepidlo, barvy, štětce
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak jsme se cítili v uměleckém ateliéru? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • umělecký ateliér není tak těžké najít, jak by se zdálo. Možná je nějaký ve vašem okolí. Každá větší muzejní instituce má také vlastní restaurátorské dílny.
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • HEROUT, Jaroslav. <i>Jak poznávat kulturní památky</i>. Praha: Mladá fronta, 1986. 335 s. • VÍTKOVÁ, Marie. <i>Virtuální výstavy v prostředí online portálů</i>. In ŽÁČKOVÁ, Marie, BELAŇOVÁ, Petra, OHLÍDALOVÁ, Martina (eds.), <i>Muzejní prezentace sbírek: přístupy, strategie, trendy</i>. Praha: Centrum pro prezentaci kulturního dědictví, 2015. 76 s. ISBN 978-80-7036-463-5.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">VESNICE A MĚSTO</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s prostředím vesnice a města • poznat, jak sídla fungují • pochopení rozdílů mezi městem a vesnicí
<p>MOTIVACE</p>	<p><i>„Člověk, který cestuje a ještě nezná město, které ho na cestě čeká, se táže sám sebe, jaký asi bude královský palác nebo kasárna, mlýn, divadlo, bazar. V každém městě říše je každá tato budova jiná a rozmístěná v jiném pořádku: sotva však cizinec vstoupí do neznámého města a zavadí pohledem o tu houštinu pagod, vikýřů, a seniků a jde podle klikyháků kanálů, zahrad a smetišť, hned pozná knížecí palác, chrámy velkých kněží, hospodu, vězení, vykřičenou čtvrť. A tak – říkají někteří – se potvrzuje domněnka, že každý člověk nosí v mysli město, jež se skládá pouze z rozdílů, město bez tvarů, bez určité podoby, kterou pak skutečná města dotvářejí.“</i> (CALVINO, I., 2017: 29).</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • ve školním prostředí úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to sídlo? • práce se stavebnicí - jak a proč byla zakládána sídla • děti mají k dispozici kostky, pomocí kterých si založí vlastní město nebo ves, diskuse <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva obecního nebo městského úřadu, kde se děti seznámí s fungováním obce a jeho zástupci • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: založení každého sídla je specifické. Jakým způsobem bylo založeno vaše město nebo vesnice? Kdy a za jakých podmínek k tomu došlo? Kdo byl zakladatelem? Jak se sídlo ve svých počátcích vyvíjelo? Pokus se vše zjistiť.

VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS TRVÁNÍ	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + obecní či městský úřad.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • výtvarná činnost • kritické myšlení • tvořivost a kreativita • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • stavebnice • kostky
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak jsme se cítili na úřadě? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • poznávání města nebo vesnice je vhodné pojmut prožitkově, nejlépe unikátní hrou zaměřenou na místo
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • CALVINO, Italo. <i>Neviditelná města</i>. Praha: Dokořán, 2017: 141. 119 s. 978-80-7363-136-9. • DAY, Christopher. <i>Duch a místo</i>. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0. • HEROUT, Jaroslav. <i>Staletí kolem nás</i>. Praha: Paseka, 2002. 358 s. ISBN 80-7185-389-5. • HEROUT, Jaroslav. <i>Jak poznávat kulturní památky</i>. Praha: Mladá fronta, 1986. 335 s. • SDRUŽENÍ TEREZA. <i>Krajina za školou v Praze</i>. Praha: PBTisk, Příbram, 2008. 310 s.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">ARCHEOLOGIE</p> <div style="text-align: center;"> </div>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s pojmem archeologie • poznat, kdo archeologické výzkumy provádí a proč • uvědomování si významu místa, ve kterém žijeme
<p>MOTIVACE</p>	<p><i>„ ... a pozvolna pozapomenuté ostatky, opuštěné dešťové madony a milostné sošky stávající se potravou kunshistoriků. Jen Pražské Jezule, boleslavské paládium a svatohorská madona zůstávají, leč spíš jako historické památky než nádoby milostí. Dnes si s nimi nevíme rady. Nelze se vrátit k víře otců, jsme už jinde a dobře víme, jak pochybná může být pravost. Ale dívám se na děti prohlížející si v archeologickém oddělení kostry. Vodím americké studenty do českých kostnic, a sleduji nedůvěřivé a zvědavé pohledy, fascinaci pomíjivostí: Ty kosti, to jsme my? Takový prach? (...) Kosti předků nám dávají jasně najevo, že jednou splyneme s hlinou a zemí a že to není nic strašného. Kosti světců jdou ve své zprávě ještě dál – hlína, zrno a smrt jsou jednoduché a přirozené věci, ale je tu ještě posvátno a úzká brána vedoucí tam, kde nebyl ani dr. Moody. Dech kostí, intimní a posvátný. Nedá se popsat a je neslušné do něj vnikat.“</i> (CÍLEK, V., 2002: 180)</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • první část programu úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevnování, vyslovení základní otázky: co je to archeologie? • pedagog pomocí archeoboxu ukáže dětem, jak se provádí archeologický výzkum, diskuse • nalezené věci v archeoboxu děti dokumentují a zpracovávají nálezové karty <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva archeologického pracoviště (laboratoří, terénního výzkumu apod.) • zodpovězení základní otázky

	<p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: archeologie je populární věda. Najdi zajímavý článek v novinách nebo v časopise, který se týká archeologie, vystříhni jej a po jeho přečtení jej převyprávěj vlastními slovy.
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + návštěva archeologického výzkumu.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • výtvarná činnost • kreativní a tvůrčí činnost • kritické myšlení • třídění a upevňování nových poznatků
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • archeobox, nářadí, nálezové karty
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • v ideálním případě doporučujeme domluvu s archeologickou institucí (např. s Národním památkovým ústavem) a návštěvu probíhajícího archeologického výzkumu v terénu. Pokud to nebude možné, pak návštěvu větší muzejní instituce, kde jsou předměty archeologické povahy také shromažďovány a děti si je mohou prohlédnout, nejlépe v kombinaci s výkladem nebo edukačním programem na toto téma.
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • HAJŠMAN, Jan, ŘEZÁČ, Milan, SOKOL, Petr, TRNKA, Robert. <i>Příručka amatérského archeologa, aneb do mrtvých se nekope.</i> Praha: Libri, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7277-395-4.

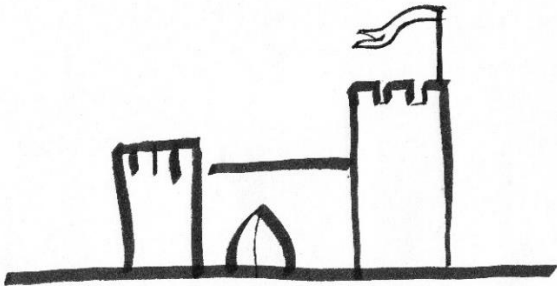
<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">TECHNICKÉ PAMÁTKY A ŘEMESLA</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámit se s pojmem řemeslo a technická památka • poznat, kdo je řemeslníkem a co dělá • uvědomování si významu místa, ve kterém žijeme
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Také práce lidských rukou, rukodělné výrobky a tradiční řemesla mají své místo v našem životě, a to dokonce větší, než jsme ochotni připustit. Anonymní sériová produkce nikdy nemůže nahradit dílo doslova poznamenané fyzickým dotekem, otisky rukou, individuálními postupy a lidskou dovedností. Hrnčířství, v širším smyslu keramika, patřilo ještě donedávna mezi druhy ohrožené naší technickou civilizací. Tak jako přicházíme v přírodě o živočišné druhy, ptáky, brouky, tak jako mizí z krajiny květiny a rostliny, tak jako usychají kaštiny a staré duby, tak se z lidské společnosti vytrácejí kdysi běžná řemesla. A je jasné, že o co přichází příroda či lidská společnost, o to přichází i každý člověk.“</i> (KROUTVOR, J., 2015: 19)</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • první část programu úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základních otázek: Co je to řemeslo? Co je to technická památka? • hádanky o řemeslech, diskuse • obrázky řemeslníků a náradí, nástrojů, které děti přiřazují správně k obrázkům • ukázka různých druhů materiálů <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva řemeslné dílny • zodpovězení základních otázek

	<p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: vyber si jednu ze dvou variant a samostatně úkol zpracuj: <ol style="list-style-type: none"> a) Nachází se ve tvém okolí nějaký řemeslník? A vykonává tradiční řemeslo? Navštiv jej a zjisti, čím se zabývá. Popiš jeho osobnost a práci. Vysvětli výrobní proces. Požádej ho o rozhovor, reportáž můžeš doplnit fotografiemi. b) Zabýval se někdo z tvých předků tradičním řemeslem? Kdo to byl? Představ jej a popiš, čím se zabýval. Pokud můžeš, uveď příklady jeho práce pomocí obrázků nebo fotografií.
VĚK DĚTÍ	9 – 11 let
ČAS	5 - 6 hodin
MÍSTO	Prostor školy + návštěva řemeslné dílny.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • praktická činnost • kritické myšlení • tvořivost a kreativita • třídění a upevňování nových poznatků
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • hádanky s řemesly • nářadí, nástroje a obrázky řemeslníků • různé typy materiálů
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak jsme se cítili v řemeslné dílně? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • v prostředí města i vesnice se nachází nějaká řemeslná dílna, kde je možné domluvit exkurzi, nejlépe s praktickou částí, při které si děti budou moci vyzkoušet své dovednosti.

**UŽITEČNÉ
ODKAZY**

- HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás*. Praha: Paseka, 2002. 358 s. ISBN 80-7185-389-5.
- HEROUT, Jaroslav. *Slabikář návštěvníků památek*. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 326 s. ISBN 978-80-86516-40-0.
- KROUTVOR, Josef. *Chvály, pocty i rozpaky. Úvahy o řemesle, obyčejných věcech a krajině*. Praha: Pulchra, 2015. 162 s. ISBN 978-80-87377-66-6.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">SVĚTSKÉ PAMÁTKY</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • seznámení s pojmem světská památka • pochopení rozdílů mezi světskou a církevní památkou • seznámení s typy světských památek a jejich funkcemi • seznámení se zajímavými místy v okolí bydliště dětí • uvědomování si významu místa, ve kterém žijeme
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>"Než se začalo vůbec přemýšlet o tom, jak by budova měla vypadat, bylo to již určeno její funkcí. Sýpka musela mít dveře s vyčnívající kladkou v každém patře, aby se dovnitř daly vhazovat pytle s obilím, zakouřená sladovna byla v přístavku. Kovárna se skládala z jednopatrových kůlen seřazených okolo nádrže na vodu."</i> (DAY, Ch., 2004: 24)</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • domluvit předem obsah praktické části • připravit edukační pomůcky a materiály
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • první část programu úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to světská památka? • pomocí zápchů s obrázky rozdělujeme památky církevní a světské <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva světské památky • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: Znáš nějaký zámek? Navštívil jsi ho? Jaký zajímavý příběh, legenda, se k němu váže? Vyjádři ho formou komiksu.
<p>VĚK DĚTÍ</p>	<p>9 – 11 let</p>
<p>ČAS</p>	<p>5 - 6 hodin</p>

MÍSTO	Prostor školy + návštěva světské památky.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • praktická činnost • kritické myšlení • tvořivost a kreativita • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • sešity a pracovní listy • obrázky/zápichy + dva kyblíky s pískem
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak se nám na prohlídce líbilo? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • v prostředí města i vesnice se nachází řada světských památek – zámky, stavby lidové architektury, technické památky (mlýny, sýpky, statky, špýchary, konírny, stodoly aj.), kde je možné domluvit návštěvu interiéru, nejlépe s průvodcem.
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • HEROUT, Jaroslav. <i>Staletí kolem nás</i>. Praha: Paseka, 2002. 358 s. ISBN 80-7185-389-5. • HEROUT, Jaroslav. <i>Jak poznávat kulturní památky</i>. Praha: Mladá fronta, 1986. 335 s. • HEROUT, Jaroslav. <i>Slabikář návštěvníků památek</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 326 s. ISBN 978-80-86516-40-0.

<p>NÁZEV</p>	<p style="text-align: center;">PAMÁTKY A JEJICH OCHRANA</p>
<p>CÍL</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zjistit, co je to památka • seznámit se s pojmem památková péče • seznámit se s tím, jak památky chráníme a proč
<p>MOTIVACE</p>	<p style="text-align: center;"><i>„Nejdůležitější úlohou památkové péče je činnost směřující k tomu, aby staré památky zůstaly zachovány.“</i> (DVOŘÁK. M., 2014)</p>
<p>PŘÍPRAVA</p>	<ul style="list-style-type: none"> • soubor aktivit a her dle možností školy a prostředí sídla
<p>POSTUP</p>	<p><u>Teoretická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • první část programu úvod, seznámení s tématem, představení základních pojmů a jejich upevňování, vyslovení základní otázky: co je to památka? <p><u>Praktická část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • návštěva světové památky • zodpovězení základní otázky <p><u>Projektová část:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • samostatná domácí práce: najdi si doma předmět, který považuješ za památku. Bude se tedy jednat o památku movitou. Tvým úkolem je vypracovat jednoduchou evidenční kartu, která by měla především obsahovat: <ol style="list-style-type: none"> 1. název památky 2. vlastníka památky 3. místo umístění památky 4. stáří památky 5. popis památky 6. kresbu památky. Podle svého uvážení můžeš doplnit kartu o další informace, o kterých si myslíš, že jsou důležité.
<p>VĚK DĚTÍ</p>	<p>9 – 11 let</p>
<p>ČAS</p>	<p>5 - 6 hodin</p>

MÍSTO	Prostor obce či města.
METODY	<ul style="list-style-type: none"> • metoda E-U-R • jóga pro děti • skupinová práce • individuální práce • pozorování, empatie • smyslové prožívání • kritické myšlení • výtvarná a praktická činnost • třídění a upevňování nových poznatků • společné vyhodnocení
POMŮCKY	<ul style="list-style-type: none"> • soubor aktivit a her dle možností školy a prostředí sídla
REFLEXE	<p>Děti i pedagogové si v průběhu programu sdělují své dojmy a zážitky. Na závěr proběhne diskuse o náročnosti jednotlivých úkolů, vyhodnocení zjištěných poznatků, pojmenování toho, co bylo příjemné, co naopak ne a proč.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Co nás nejvíce zaujalo? • Jak se nám na prohlídce líbilo? • Jaké nové prožitky/poznatky jsme získali?
POZNÁMKY	<ul style="list-style-type: none"> • Okolo tématu ochrany památek může vzniknout pěkná diskuse či beseda s pracovníky památkové péče nebo např. neziskovou organizací, která se v místě tématem zabývá. Děti se tak mohou seznámit s konkrétními případy ochrany a péče o památky a seznámit se s odborníky nebo občansky angažovanými občany.
UŽITEČNÉ ODKAZY	<ul style="list-style-type: none"> • DVOŘÁK, Max. <i>Katechismus památkové péče</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2014. 195 s. 80-86234-55-X. • HEROUT, Jaroslav. <i>Staletí kolem nás</i>. Praha: Paseka, 2002. 358 s. ISBN 80-7185-389-5. • HEROUT, Jaroslav. <i>Jak poznávat kulturní památky</i>. Praha: Mladá fronta, 1986. 335 s. • HEROUT, Jaroslav. <i>Slabikář návštěvníků památek</i>. Praha: Národní památkový ústav, 2011. 326 s. ISBN 978-80-86516-40-0.

Prameny a literatura:

BLAŽÍČEK, Oldřich, KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin umění*. Praha: Odeon, 1991. 246 s. ISBN 80-207-0246-6.

CALVINO, Italo. *Neviditelná města*. Praha: Dokořán, 2017. 119 s. 978-80-7363-136-9.

CÍLEK, Václav. *Krajiny vnitřní a vnější*. Praha: Dokořán, 2002. 231 s. 80-86569-29-2

DAY, Christopher. *Duch a místo*. Brno: ERA, 2004. 273 s. ISBN 80-86517-95-0.

DVOŘÁK, Max. *Katechismus památkové péče*. Praha: Národní památkový ústav, 2014. 195 s. 80-86234-55-X.

BLAŽÍČEK, Oldřich, KROPÁČEK, Jiří. *Slovník pojmů z dějin umění*. Praha: Odeon, 1991. 246 s. ISBN 80-207-0246-6.

FOLTÝN, Dušan a kol. *Prameny paměti*. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe. Praha: Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty UK v Praze, 2008. ISBN 978-80-7290-352-8.

HAGOORT, Giep. *Umělecký management v podnikatelském stylu*. Praha: Akademie múzických umění v Praze & KANT – Karel Kerlický, 2009. 301 s. ISBN 978-80-7437008-3.

HAVLŮJOVÁ, Hana, HUDEC, Petr, INDROVÁ, Martina a kol. *Památky nás baví 1. Objevujeme kulturní dědictví s předškoláky a žáky 1. stupně základních škol*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 183 s. ISBN 978-80-905631-6-2.

HAVLŮJOVÁ, Hana, CHARVÁTOVÁ, Kateřina, INDROVÁ, Martina a kol. *Památky nás baví 2. Předáváme péči o kulturní dědictví žákům 2. stupně základních škol a středoškolákům*. Praha: Národní památkový ústav, 2015. 219 s. ISBN 978-80-905631-79.

HILLMAN, James. *Klíč k duši*. Praha: Portál, 2000. 295 s. ISBN 80-7178-393-5.

KROUTVOR, Josef. *Chvály, pocty i rozpaky. Úvahy o řemesle, obyčejných věcech a krajině*. Praha: Pulchra, 2015. 162 s. ISBN 978-80-87377-66-6.

LOKOČ, Radim, LOKOČOVÁ, Michaela. *Vývoj krajiny v České republice*. Brno: Lipka, 2010. 85 s. ISBN 978-80-904807-3-5.

MÄRC, Josef, LENCOVÁ, Lenka a kol. *Brána školního dějepisu otevřená. Možnosti výuky mimo školu*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, 2012. 197 s. ISBN 978-80-7414-451-6.

MATĚJKA, Ondřej. *Místa paměti jako inspirace ve vzdělávání, in: Místa paměti českoněmeckého soužití*. Praha: Antikomplex pro Collegium Bohemicum, 2011. 185 s. ISBN 978-80-904421-2-2.

MOORE, Thomas. *Osobní náboženství*. Brno: Emitos, 2014. 324 s. ISBN 978-8087171-42-4.

NIPPERTOVÁ, Lucie. *Architektura pro děti & učitele*. Brno: 2016.

NORBERG-SCHULZ, Christian. *Genius loci, k fenomenologii architektury*. Praha: Odeon, 1990. 218 s. ISBN 80-207-0241-5.

OPLETALOVÁ, Lenka a kol. *Lokální funkce kultury. Analýza a evaluace kulturních služeb*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2015. 147 s. ISBN 978-80-7308-584-1.

PARKAN, František a kol. *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví. Metodická příručka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2008. 168 s. ISBN 978-807290-287-3.

PLZEŇ 2015, o. p. s. *Architektura ve vzdělávání - memorandum*. Plzeň: 2015. 7 s.

POST BELLUM. *Už nikdy neřeknu stará bába*. Praha: Bário, s. r. o., 2017. 111 s. ISBN 978-80-905250-8-5.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001. 752 s. ISBN 8085927-85-3.

SDRUŽENÍ TEREZA. *Krajina za školou v Praze*. Praha: PBtisk, Příbram, 2008. 310 s.

SKALÍKOVÁ, K. *Památkovaná – školní projekt*. Opava: Za Opavu, z. s., 2015. 30 s. ISBN 978-80-905039-5-3.

SKALÍKOVÁ, K. *Památkovaná – projekt pro děti MŠ*. Opava: Za Opavu, z. s., 2015. 18 s. ISBN 978-80-905039-6-0.

SKALÍKOVÁ, K. *Výchova ke vztahu ke kulturnímu dědictví pro děti předškolního věku. Metodická příručka*. Opava: Za Opavu, z. s., 2017. 38 s. ISBN 978-80-906705-0-1

TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka, DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. 173 s. ISBN 978-80-7367-527-1.

ZIMMERMANNOVÁ, Marie, SKLENÁŘ, Michal, PEŠEK, Jiří. *Křesťanské kulturní dědictví. Příručka pro pedagogy základních a středních škol*. Hradec Králové: Biskupství královéhradecké, 2012. 100 s. ISBN 978-80-87648-01-8.

<https://www.postbellum.cz/>

<http://www.pametnaroda.cz/>

<https://www.jewishmuseum.cz/>

<http://www.krajinazaskolou.cz/>

<http://www.dolnivitkovice.cz/>

<http://kpc.doo.cz/>

<http://www.archeologienadosah.cz/>

www.zaopavu.cz

VÝCHOVA KE VZTAHU KE KULTURNÍMU DĚDICTVÍ
pro děti 1. stupně základní školy.

Metodická příručka.

Text: Kateřina Skalíková

Ilustrace: Martin Pavlíček

Vydává: Za Opavu, z. s.

Rok vydání: 2018

Formát: A4

Počet stran: 49

ISBN 978-80-906705-1-8

